

Uredništvo - uprava: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 4001 - 4004
Mesečna naročnina 18 lit, za inozemstvo 31.50 lit.
Ček, rač.: Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inzerate
Izključna pooblaščenka za domače in inozemske oglaš.: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

SCLOVENECE

AVGUST - 1943

31
TOREK

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Quattro unità nemiche colpite nel porto di Augusta — Due petroliere annientate Una nave da battaglia ed un'incrociatore danneggiati 10 velivoli nemici distrutti

Comando supremo — Bollettino di guerra Nr. 1192.
Il porto di Augusta è stato attaccato da una nostra formazione aerea e da bombardieri germanici che colpivano quattro unità per complessive 21.000 tonnellate. Una petroliera da 8000 tonnellate è stata colpita da bombe e esplosa ed un'altra di uguale stazza è incendiata.
Nel Mediterraneo occidentale un convoglio nemico veniva intercettato da velivoli tedeschi che danneggiavano una nave da battaglia e un incrociatore.
Grossi gruppi dell'aviazione avversaria hanno effettuato incursioni su Orte;

nei dintorni di Napoli in provincia di Salerno e su Catanzaro causando danni di notevole entità.
Sette apparecchi sono stati abbattuti dalla nostra caccia e due da quelle germaniche.
Uno Spitfire cadeva in fiamme sotto il tiro delle batterie contraeree.
Generale Ambrosio.
Nei combattimenti dei giorni 27 e 28 si è distinto il sergente maggiore Gorini Luigi da Alseno (Piacenza) dal terzo stormo caccia il quale ha abbattuto due quadrimotori e un caccia bimotore.

Štiri sovražne edinice zadete v pristanišču Augusta — Dve petrolejski ladji uničeni Ena bojna ladja in ena križarka poškodovani 10 sovražnih letal sestreljenih

Vrhovno poveljstvo, vojno poročilo št. 1192:
Neka naša letalska skupina in skupina nemških bombnikov sta napadli pristanišče v Augusti in zadeli štiri edinice s skupno 21.000 tonami. Neka 8000 tonska petrolejska ladja je bila zadeta z bombami ter je eksplodirala, neka druga petrolejska ladja enake velikosti pa je bila zažgana.
Nemška letala so v zahodnem Sredozemlju prestregla sovražno ladijsko spremiljavo ter poškodovale eno bojno ladjo ter eno križarko.
Velike skupine nasprotnega letalstva

so napadle Orte, okolico Napolija, pokrajino Salerno in Catanzaro ter povzročile znatno škodo.
Naši lovci so sestrelili 7 letal, nemški pa 2.
Protiletalsko topništvo je zadelo en »Spitfire«, ki je v plamenih tresnil na tla.
V letalskih bojih, dne 27. in 28. avgusta se je odlikoval narednik vodnik Gorini Luigi iz Alseno (Piacenza) iz tretjega letalskega roja, ki je sestrelil dva štirimotorna in eno dvomotorno lovsko letalo.

Kralj Boris III. na mrtvaškem odru Dva proglasa vlade - Prestol je zasedel kralj Simeon II. - Žalovanje po vsej Bolgariji

Sofija, 28. avgusta. as. Bolgarski kralj Boris III. je danes ob 19.20 umrl v kraljevi palači v Sofiji. V istem trenutku so sneli zastavo s kraljevim znakom, ki je plapolala na palači.

Proglasa bolgarskemu narodu

Sofija, 29. avgusta. as. Besedilo prvega proglasa, ki ga je naslovil ministrski svet na bolgarski narod, se glasi:
Bolgarji! Nj. Vel. kralj Boris III., naš ljubljani vladar Zednitelj je danes, 28. avgusta 1943, po kratki mučni bolezn umrl v svoji palači v Sofiji, obdan od kraljevske rodbine. Ogorčna je ta izguba za Bolgarijo. Velikanska je bolečina vsega bolgarskega naroda. Velikanska je hvaležnost vsega bolgarskega naroda do velikega carja Zednitelja. Mi vsi imamo sveto dolžnost slediti njegovi neomajni volji, da bi bili zedinjeni v delavni vdanosti do napredka zedinjene Bolgarije. Večen naj ostane v nas njegov spomin.
Drugi proglas pa pravi:

Bolgari! Danes, 28. avgusta 1943, je Nj. kr. Vis. princ prestolonaslednik Simeon Tirovski, ljubljene in nade bolgarskega naroda, v skladu s čl. 34 ustave zasedel prestol bolgarskih kraljev z imenom Simeon II. kralj Bolgarov. Zaradi mladostnosti Nj. Vel. kralja Simeona II. in v skladu s čl. 151 ustave prevzema ministrski svet vlado države do ustanovitve regentstva, kakor ga določa ustava. V tem težkem trenutku za našo državo pozivamo vse Bolgare, naj se še trdneje združijo okrog prestola Nj. Vel. Simeona II., da bi se moglo nadaljevati svetlo delo Bolgarije z vero v srečno bodočnost našega naroda in z zaupanjem vseh

nas Bolgarov. Zivelc Nj. Vel. Simeon II. Zivelc Bolgarija! Zivelc bolgarsko ljudstvo! Oba proglasa, ki nosita datum 28. avgusta 1943, so podpisali član ministrskega sveta ter predsednik Bogdan Filov.

Splošno žalovanje po vsej Bolgariji

Sofija, 28. avgusta. as. Vest o smrti Nj. Vel. Borisa III. je bila uradno objavljena ob 20 v trenutku, ko so se glasili zvonovi bazilike sv. Aleksandra Nevskega. Vest je objavil minister za tisk, ki je nato razglasil, da stopa princ prestolonaslednik Simeon po čl. 34 bolgarske ustave na prestol z imenom Simeon II. Predsednik ministrskega sveta je naslovil na bolgarsko ljudstvo dva proglasa, v enem sporoča smrt bolgarskega carja Borisa III. in nastop Simeona II. na prestol, v drugem pa, da prevzema ministrski svet na podlagi čl. 151 bolgarske ustave oblast, dokler se ne imenuje regentstvo. Mnogi so zvedeli za vladarjevo smrt po 20 udarcih zvonov vseh sofijskih cerkva. Na cestah so se videli prizori globoke bolesti. Ministrski svet je izdal odlok, po katerem je bolgarski narod zavoljo smrti bolgarskega carja v žalosti.

Življenje kralja Borisa

Prince Boris Trnovski se je rodil dne 20. januarja 1894 v Sofiji kot sin Ferdinanda I. in princeze Marije Luize Burbonsko-Parmške. Bolgarsko ljudstvo je pozdravilo njegovo rojstvo z največjim navdušenjem. Naslov in ime Nj. kr. Vis. Borisa Trnovskega so mu dali na čast prestolnice stare bolgarske države Trnovo. Mladi princ je pokazal že v prvih letih svojega življenja veliko ljubezen do studija in žilav ter neupogljiv značaj. Mati, ki ji je bil izredno vdan, mu je dejala ob svoji smrti: »Ko boš nekoga dne kralj, poskusi biti najboljši kralj. Če boš hotel, da te bo ljudstvo ljubilo, moraš s svojim življenjem in z vsem svojim duhom stopiti v njegovo službo. Pomni, da je domovina najlepša in najsvetejša stvarnost.« Kralj Boris je uresničil na najlepši način to zadnjo materino voljo.

Za vzgojo mladega princa so kar moč dobro poskrbeli. Najznamenitejša domača in tudi tuje profesorje so pozvali, da bi ga izsolali, in v tej soli stroge discipline in dolžnosti je zrasel princ močan in bistroumen. V vojaško akademijo so ga sprejeli, potem ko je obiskoval redni licealni tečaj in je imel priliko, da pokaže v svetli luči vse svoje velike umske in pravne darove. Promoviral je na pravni fakulteti in se naučil gladko vseh evropskih jezikov, v katerih se je izpopolnil s številnimi in dolgi potovanji v inozemstvu. Čeprav je bil močno zaposlen, mu je vendar uspelo dobiti časa tudi za naravna nagajanja svojega značaja. Kot učen prirodoslovec je podaril Sofiji velikanški živalski in botanični vrt ter naravoslovni muzej, ki obsega dragocene zbirke črnomorske favne in flore.

Balkanske vojne leta 1912 se je udeležil kot major, med veliko vojno pa je

bil član glavnega stana svojega kraljevskega očeta. Ko je kralj Ferdinand odstopil, so ga proglasili 4. oktobra 1918 pod imenom Boris III. za kralja Bolgarov. Že v prvih letih svojega vladanja se je izkazal kot strog ustavni vladar, ki želi spraviti politiko svoje države v sporazum z velisilami, zlasti pa z Italijo. S spretnostjo mu je uspelo izogniti se sporom s sosedno Jugoslavijo, s katero so bile česte težave. S svojim odkritostnim značajem in svojo energijo si je pridobil naklonjenost vse Evrope. Bil je častni doktor vseh visokih in Sofiji, Berlinu, Rimu in Varšavi.

Dne 25. oktobra 1936 se je v čarobnem okviru svetnikovega mesta, v Asisiju, poročil s princezo Ivano Savojsko, četrto rojenko italijanske vladarske dvojice. Ta poroka, ki je pripeljala prvič na bolgarski prestol italijansko princezo, je rodila v obeh državah, ki sta si bili vedno prijatelji, globoko zadovoljstvo in zato čuti italijanski narod danes tem večjo bolest zaradi teške žalosti, ki je zadela plemeniti bolgarski narod in njegovo kraljico. Iz tega zakona sta se rodila dva otroka, princeza Marija Luiza 13. januarja 1933 in prestolonaslednik princ Simeon 16. junija 1937. Med to vojno je znal kralj Boris navzlic neizogibnim težavam priveriti svojo državo do politike, ki je najbolje ustrezala koristim njegovega naroda, zavedajoč se stvarnosti trenutka in v zavesti neizogibne usode bolgarskega naroda.

Žalovanje na italijanskem dvoru

Rim, 28. avgusta. as. Vladar je odredil dvorno žalovanje, ki bo trajalo tri mesece, zaradi smrti bolgarskega kralja Borisa III.

Sofija v žalni obleki

Sofija, 28. avgusta. as. Trupla kralja Borisa je bilo vso noč od sobote na nedeljo in vso nedeljo izpostavljeno v dvorni kapeli sv. Petra in Pavla, kjer so večeraj zjutraj ob navzočnosti kraljeve rodbine, članov civilne in vojaške hiše ter uslužbencev kraljevega dvora opravili molitve za mrtve. Na dvoru je bilo določeno žalovanje, ki bo trajalo leto dni: šest mesecev bodo imeli strogo žalovanje, šest mesecev pa običajno žalovanje. Kraljevo truplo bo danes izpostavili v stolnici sv. Aleksandra Nevskega, kjer se bo ljudstvo lahko poslovilo od svojega ljubljene vladarja. Večera ob 15.30 je v spremstvu vseh ministrstev prišel v dvorno kapelico ministrski predsednik Filov, da bi se poklonil zemskim ostankom kralja Borisa III. Po tem obisku so prišli v kapelo še mnogi drugi odličniki.

Pogreb bo v nedeljo

Pogreb bo 5. septembra v stolnici svetega Aleksandra Nevskega in do tega dne bo vladarjevo truplo izpostavljeno v tej cerkvi. Ura pogreba še ni določena.

Mladi kralj ob mrtvem očetu

Iz Sofije je prišlo poročilo o zelo ganljivem prizoru: Večera zjutraj je kraljica Ivana pospremila mladega kralja ter princezino Marijo Luizo v kapelico, kjer je bilo izpostavljeno truplo kralja Borisa. Mladi kralj Simeon se je približal mrtvem očetu ter ga pobožal po čelu in rekel: »Spi, kajne ateki! Princezinja pa se je zavedala, da je bila izredno vdan, mu je dejala ob svoji smrti: »Ko boš nekoga dne kralj, poskusi biti najboljši kralj. Če boš hotel, da te bo ljudstvo ljubilo, moraš s svojim življenjem in z vsem svojim duhom stopiti v njegovo službo. Pomni, da je domovina najlepša in najsvetejša stvarnost.« Kralj Boris je uresničil na najlepši način to zadnjo materino voljo.

Za vzgojo mladega princa so kar moč dobro poskrbeli. Najznamenitejša domača in tudi tuje profesorje so pozvali, da bi ga izsolali, in v tej soli stroge discipline in dolžnosti je zrasel princ močan in bistroumen. V vojaško akademijo so ga sprejeli, potem ko je obiskoval redni licealni tečaj in je imel priliko, da pokaže v svetli luči vse svoje velike umske in pravne darove. Promoviral je na pravni fakulteti in se naučil gladko vseh evropskih jezikov, v katerih se je izpopolnil s številnimi in dolgi potovanji v inozemstvu. Čeprav je bil močno zaposlen, mu je vendar uspelo dobiti časa tudi za naravna nagajanja svojega značaja. Kot učen prirodoslovec je podaril Sofiji velikanški živalski in botanični vrt ter naravoslovni muzej, ki obsega dragocene zbirke črnomorske favne in flore.

Balkanske vojne leta 1912 se je udeležil kot major, med veliko vojno pa je bil član glavnega stana svojega kraljevskega očeta. Ko je kralj Ferdinand odstopil, so ga proglasili 4. oktobra 1918 pod imenom Boris III. za kralja Bolgarov. Že v prvih letih svojega vladanja se je izkazal kot strog ustavni vladar, ki želi spraviti politiko svoje države v sporazum z velisilami, zlasti pa z Italijo. S spretnostjo mu je uspelo izogniti se sporom s sosedno Jugoslavijo, s katero so bile česte težave. S svojim odkritostnim značajem in svojo energijo si je pridobil naklonjenost vse Evrope. Bil je častni doktor vseh visokih in Sofiji, Berlinu, Rimu in Varšavi.

Papeževa poslanica svetu

Vatikansko mesto, 30. avg. as. V sredo, 1. septembra, ob 15.15, bo sv. oče papež Pij XII. po vatikanskem radiu poslal svojo poslanico vsemu svetu. Papežev besede bo prenašala tudi EIAR. Po papeževem govoru bo vatičanski radio prenašal poslanice v raznih evropskih jezikih.

Brezprimeren odpor nemške pehote

Sovjeti že od 5. julija napadajo, pa nikjer niso mogli predreti ali zrahljati nemške razvrstitve — Zadnja dva dni je bilo uničenih 467 sovjetskih oklepnih vozil

Hitlerjev glavni stan, 30. avgusta. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja: V težkih bitkah, ki skoro brez prestopa trajajo na vzhodnem bojišču od 5. julija dalje, se Sovjetom kljub veliki številni premoči v moštvu in gradivu ni nikjer posrečilo, da bi nemško fronto prodrli ali zrahljali. Čeravno je sovražnik brez ozira na težke izgube porinjal v borbo vedno nove oddelke, tja, kjer je dosegel vdore, je bila vendar z ogorčnim odporom in protinapadi brezprimerno se bojujoče pehote, ki je bila odlično podprta od drugih vrst orožja, bojna linija držana ali pa zopet zavzeta. Kjer so bili podveti izmikalni premiki, se je to izvršilo v popolnem redu, po uničenju vseh za sovražnika važnih objektov in vedno z namenom, da se skrajša fronta in s tem pridobe nove rezerve. Tudi večeraj je prišlo posebno na južnem odseku vzhodnega bojišča da težkih obrambnih bojev. Popolnoma razdejan Taganrog je bil po načrtu izpraznjen.

V zadnjih dveh dneh so izgubili boljševiki 467 oklepnih vozil in 82 letal.
Ob vzhodni obali Sicilije so napadli nemški in italijanski letalski oddelki zbrano ladije v vodah pri Augusti. Uničili so dve petrolejski ladji s skupno 16.000 tonami in dve nadaljnji ladji ter težko poškodovali z bombnimi zadetki štiri tovorne ladje.
Pri napadu, ki je bil ponešen daleč v zapadno Sredozemlje, so dosegle nemška letala z bombami težkega kalibra bombe zadetke v polno na neki sovražni oklepnici in eni križarki. Nekaj sovražnih vzemirjevalnih letal je metalo v pretekli noči posamič bombe na zapadno nemško ozemlje.

V prostoru pri Sjevsku se je v težkih bojih posebno odlikoval polk 31. pehotne divizije.
Berlin, 30. avg. as. Mednarodna poročevalska agencija javlja, da so nemške pomorske sile v Azovskem morju južno-

zahodno od Taganroga prisilile k boju 6 sovjetskih motornih topničark ter so brez lastnih izgub dve potopile.
Berlin, 30. avg. as. Mednarodna poročevalska agencija javlja, da so nemške čete izvajajoče že dolgo časa pripravljene ukrepe za skrajšanje bojišča zadnje noč

Uspešnost nemške prožne obrambe

Berlin, 30. avg. Bitka na vzhodu še narašča. Žarišče se nahaja na srednjem odseku, kjer so Rusi izvedli nove močne napade, katerih cilj je železniška proga Brienski-Kijev. Napad je bil izveden na 160 km dolgi črti med krajema Sevsk in Karačev. Nemško vrhovno poveljstvo poroča, da popolnoma obvlada položaj. Navzlic orjaski uporabi sil boljševiki niso mogli vdreti v nemški obrambni sestav. Za ceno velikih izgub so vdri v spretno postojanke in zasedli le nekaj manjših krajev drugotnega pomena, ki so bili vsi po določenih načrtih pravočasno izpraznjeni, tako da sovražnik ni mogel doseči nikakega strateško važnega uspeha.
Neki dopisnik poroča, da je sovražnikova številna premoč velika. Razmerje

izpraznilo mesto Taganrog. V mestu in pristanišču so bile načrtno uničene vse vojno važne naprave. Ko so poskušali vzemirjati nemške premike, so imeli boljševiki velike izgube. Zadele so jim jih nemške zaščitnice pri obrambi, povzročila pa so jih tudi mineka polja.

Portugalski pisec o italijanskem vojaku

Lizbona, 28. avgusta. as. Tednik »Echos« objavlja dolg članek o sedanjem položaju v Italiji. V članku je izgubila svoj afriški imperij, ki ga je častno in hrabro branila na vsakem koraku in ped za pedjo. Mi jo moramo zaradi tega spoštovati, spoštovati moramo množico njenih padlih in po-labljenih, spoštovati junaštvo njenih vojakov v Abesiniji, v Libiji, v Rusiji in v četniški vojni v Jugoslaviji. Pisec tega članka Butrafaria, ki izjavlja, da je Angolofil po prepričanju, dodaja: »Ne držim s tistimi, ki dvomijo o junaštvu italijanskih vojakov, in se

Portugalski pisec o italijanskem vojaku

tudi ne bom pridružil tistim, ki kame-njajo grešnike, kajti v vojni vedno nekdo zmaga, nekdo pa izgubi. Ne morem pozabiti, da so na žareči afriški zemlji Italijani zabeležili zmage proti Angležem tedaj, ko so bile med Nemčijo in Anglijo same letalske bitke, dočim so Italijani sami prenašali strašno težo angleške moči, katere glavna skrb je bila predvsem obramba Egipta in Rdečega morja.« Po omenbi razlogov, zaradi katerih je Italija stopila v vojno, zaključuje pisec takole: »Zna-na mi je tragedija naroda, ki je po zemljepisnem položaju med Gibraltarjem in Sueškim prekopom, vem pa tudi, da so Italijani vedno delali čast svojemu rodu, upravljač svojosti, kateri pripadajo. Kot Latince se ne sramujem, temveč čutim celo ponos za italijanskega vojaka. Ta je opravil in opravlja do kraja svojo dolžnost.«

Pohvala berlinskemu prebivalstvu

Berlin, 30. avg. as. Nemški propagandni minister dr. Gubbels je izdal na berlinsko prebivalstvo proglas, v katerem se mu zahvaljuje za visokega duha, ki ga je pokazalo pri zadnjem terorističnem napadu na nemško prestolnico. Število mrtvih, ranjenih in pogrešanih je bilo pri sovražnem napadu razmeroma majhno, ker so učinkovali ukrepi organov, določenih za pasivno obrambo ter za predhodno izpraznitev mesta na vse berlinsko prebivalstvo, ki je s svoje strani pokazalo odločenost braniti prestolnico z vsem pogumom in z vso svojo vero.

Ankara, 30. avg. as. Turški poslanik v Vichyju je bil zaradi dosežene starostne meje upokojen in se je vrnil v Ankaru.

Švedske ribiške ladje kršile nevtralnost

Berlin, 29. avgusta as. Dne 25. avgusta so nemške pomorske sile, ki nadzorujejo morško področje Skageraka, opazile v teh vodah več ribiških ladij, katere so s predpisanimi znaki pozvale, naj se odstranijo s tega področja. Ko so zvečer iste nemške edinice ugotovile, da se ribiške ladje zopet nahajajo v nemškem odseku in ko so nemške edinice opazile, da je od 7 svetlobnih znamenj, ki so bila prejšnjo noč postavljena na tem področju, funkcioniralo samo še eno, dočim so bila ostala razdrta, so nem. edinice pričele z akcijo. Ribiške ladje so opazile, da so jih nemške edinice odkrile. Skušale so se oddaljiti, toda nemški ogenj jih je dosegel in dve izmed njih sta bili potopljeni.

Nemška pomorska agencija, ki javlja o tem dogodku, naglašja, da so ribiške edinice dvakrat prekršile prepoved postajanja in morskega področja Skageraka, kjer ni dovoljeno delovati ribiškimi ladjami. DNB pripominja na-

dalje, da so ribiške ladje premešljeno kršile predpise. Njih zadržanje ni bilo samo v nasprotju s predpisi, ki jih mora Švedska kot nevtralna država spoštovati temveč je naravno dejanje s kršitvijo s sovražnikom. Šef nemške diplomatske misije v Stockholmu je za nemško vlado protestiral pri švedskem zunanjem ministru zaradi zadržanja švedskih ribiških ladij ter je dodal, da čakajo v Berlinu na formalno opravičilo Švedske zaradi incidenta, katerega so izzvale ribiške ladje. Nemška vlada je nadalje sporočila, da bodo odslej takoj brez opozorila napadene ribiške ladje, ki bodo kršile prepoved nahajanja v vodah Skageraka. Diplomatski sodelavec DNB piše o tem v poročilu, ki je bilo danes zvečer objavljeno, da bo koral, ki ga je po nalogu nemške vlade storil nemški polnomočni minister, pojasnil švedskemu narodu nevarnost, izvirajočo od brezvestnega tiska, ki hujska na pusto-ljivostine, katerih stroške mora, kakor uči izkušnja, vedno nositi narod sam.

Nadžkof Stepinac o nedostojni modi

Z ozirom na vedno večje novotarje v ženski modi, ki se je pričela zadnje čase javljati po hrvaških mestih in se je pričela širiti že tudi v podeželje ter vzbujala splošno javno zgražanje in pohujšanje, je povzdignil svoj glas proti nemorali, ki se je pričela širiti tudi v strani, zagrebški nadškof dr. Stepinac ter je izdal svoji duhovščini okrožnico z naročilom, da jo mora prečitati s priznanim ljudstvom in jo razlomuati.

Okrožnico proti nemorali modni pričenja zagrebški nadškof z besedami: Svet menda nikdar v svoji zgodovini ni doživel resnejših časov, kakor jih preživlja danes. Toda, žal, moramo tudi priznati, da ljudje nikdar niso kazali tako malo resnosti v resnih časih, kakor to opažamo danes. Nadškof dr. Stepinac za tem opozarja vernike na svojo pastirsko dolžnost, a katero jih mora opozoriti na te bojne pojave. Glede mode navaja besede modreca iz starega zakona, ki je dejal: »Oblika na telesu, smeh in hoda človeka kažejo, kakšen je.« Zatem pa se nadaljuje: »Toda, glejte, v času, ko se rušijo v prah cela mesta, po vse celote rodovitne pokrajine spreminjajo v puščavo, ko zginejo z zemeljske površine najkrajše kulturni spomeniki človeštva, ko toliko tisoč otrok tava okoli brez očetov in mater, ko milijoni ljudi nimajo niti grizljive hrane in umirajo od glada, na tisoče našega ženskega sveta pozabljajo na resnost časa in napravljajo čas v izmišljanju neumnosti, s katerimi se odrekajo lastnega ženskega ponosa in s katerimi povzročajo materialno škodo lastni družini in domovini in spravljajo v nevarnost lastno dušo, da ne rečem, tudi telo ravno s tem, s čimer so mislele vzbuditi občudovanje pri drugih.«

Dr. Stepinac v nadaljnjih izjavah opozarja svoje vernike, da krštevstvo ni imelo nikdar nič proti temu, da se ljudje, moški in ženske, dostojno in okusno oblačijo, da se tako zaščitijo pred vremenskimi pojavi in da lahko nastopajo v družbi. Toda moda, po kateri sega ženski svet v zadnjem času, ni prav

nohen okras, temveč nesramnost, in izživanje javne morele.

Končno zagrebški nadškof naroča svoji duhovščini, naj opozori vse vernike, posebno ženske, da nihče ne bo mogel prejeti svetih zakramentov, posebno ne svetega obhajila, kdor bo pristopil k obhajilu miši nedostojno napravljen. Posebno se nobena ženska, »Boleje je, da ni nobene v cerkvi, kakor pa da bi se cerkev spreminjala v razstavišče prostora človeških neumnosti in pogubnih navad in običajev, med katere spada tudi današnja ženska moda.«

Vodno znamenje

Pomen »vodnega znamenja«

Vsekdo, ki je imel kdaj v rokah kak bankovec, vé prav tako kot sleherni zbiratelj znakov, kakšnega pomena je »vodno znamenje« za pristanost in za zaščito sprito ponarejanja.

»Vodno znamenje« v papirju je iznajdba zahodne kulture. Ime »vodno znamenje« se je pojavilo v Nemčiji šele po letu 1810 in pravijo, da je izšlo iz angleške besede »watermark«. Francozi pa imajo za to im »filigran«. Niti v papirjih, ki so jih našli na vzhodu iz prvih stoletij po iznajdbi papirja, niti v arabskih papirjih ni nikjer vodnega znamenja. To je umljivo, zakaj kitajsko in japonsko narejanje papirja in prav tako arabsko, je uporabljalo kot sito fino spleteno bambusovo rogozino, od katerih so odvisli polo. Dokler so — od začetka iznajdbe papirja (kar je bilo pred 2000 leti in ga je iznašel kitajski dvorni uradnik Tsai Lun) in dalje uporabljali za zajemanje kašne papirnatne brozge bambusova sita, ni bilo moči narejati vodnega znamenja. V proizvodnji papirja zahodnih dežel pa so že od vsega začetka uporabljali kovinasta sita. Na dnu takšnega sita so mogli pritrčiti kakršno koli znamenje, ki je potem pri zajemanju nastalo iz njega vodno znamenje. Pri pomakanju kovinastega sita v tekočo papirnatno brozgo postane tvorec se plast tanjša na tistem mestu, kjer je položeno znamenje, tako da je videti znamenje na posušeni polji, če jo držimo proti luči, svetlo kot voda.

Kaj pravi zgodovina o vodnem znamenju

Vodno znamenje je otrok gotskega duha in znak evropskega papirja. Vodno znamenje je v listinah privrati omenil italijanski pravnik Bartolus de Saxoferrato z univerze v Perugiji v Umbriji. Leta 1350, je ta učenjak izdal knjigo o znamenju v papirju, ki se po njem spozna delavnice, kjer je bil papir narejen. Najstarejše vodno znamenje izhaja iz leta 1282 in se nahaja v nekem papirju iz papirnice v Fabrianu v pokrajini Anconi ki je takrat pripadala k papeški državi.

Iz Italije se je od 14. stoletja dalje razširila volovska glava kot vodno znamenje

Iz zgodovine papirja

po vsej Evropi, a je nato izginila in nastala se nova vodna znamenja, tako krizni, zvezde, vogali, krogi, elipse; nato razna orodja: tehtnica, lok, kosa, sekira. Dalje so vodna znamenja izražala simbole cerkvene oblasti, kot: križ, škofovska palica, mitra — in posvetne oblasti, kot: krona, žezlo, meč — in še oblike iz živalstva in rastlinstva vol, konj, grozd, lilija, pa glasbila: tromba, violina — in grbi in aličine.

Vodno znamenje je v tesni zvezi z različnimi vrstami papirja. Novejša doba je vodno znamenje polagoma preduhčila in je spremenila prvotni pomen. Vodno znamenje je zdaj večidel le reklama za veletrgovca s papirjem, medtem ko je bilo prej kot zrcalo osebnosti jako pomembno.

Gospodarstvo

Iz eukaliptusovega lesa predejo niti za blago

Španska proizvodnja umetno izdelanega blaga se je jako povzdignila, odkar je bila ustanovljena zadruga SNIACE (Sociedad Nacional Industria Aplicaciones Celulosa Espanola), kar bi se reklo po naši: Španska družba narodne industrije za proizvodnjo blaga iz celuloznih snovi.

To podjetje, ki je bilo ustanovljeno leta 1940, z glavnico 90 milijonov pezet, vodijo najimnitnejše španske banke. Tozadevna italijanska zadruga »Sonia Viscosa« je udeležena pri podjetju s 25 odstotki. Podjetje je podprto in zavarovano po državi.

Zdaj je v Torrelavegi, v pokrajini Santande, na prostoru 500.000 kvadratnih metrov že 70.000 kvadratnih metrov tvorniških poslopjij najmodernejšega kova. Tu izdelujejo niti iz eukaliptusovega lesa. Vprav v santanderski pokrajini je mnogo eukaliptusovih dreves. Hkrati s izrabljanjem lesa teh dreves za tekstilno blago,

pa je v zvezi pogozdovanje z novimi drevesi.

Eukaliptusovo drevo ima to lastnost — še v večji meri kot topol —, da jako hitro raste in da je njegov les posebno pripraven za izdelovanje celuloznega blaga. Eukaliptus je devesna vrsta, ki je najbolj razširjena v Avstraliji, dalje v Italiji in Španiji. Razlikujemo pa 160 vrst tega drevesa. Zraste do 155 m visoko in deblo je lahko do 20 m obsežno. Zatorej spada k najvišjim drevesom na zemlji. Iz slehernega hektarja eukaliptusovega gozda se dobi na leto 2800 kg umetnih nit.

Zadruga SNIACE proizvaja na leto 10.000 ton celulozne volne in prav toliko umetne svile. Za zdaj morajo še precej celuloznih surovin uvažati iz Švedske, vendar bo v l. 1944 proizvodnja že tako urejena, da bodo zadoščale domače zaloge surovin, oziroma eukaliptusovega lesa. S tem se je španija uspešno lotila novega področja v svojem gospodarstvu.

Seznam davčnih osnov trgovin s bononi in alabastri, graverjev, puškarjev in trgovin s usnjeno bodo razgrnjeni do 14. septembra t. l. seznam davčnih osnov trgovin s usnjeno bodo razgrnjeni do 14. septembra t. l. v mestnem odpravniku v III. nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

Iz trgovinskega registra. Pri parni žagi »Gorjanci«, družbi z o. z. sta bila izbrisana poslovalnica Dermastija Karel in dr. Križan Fran, sedež podjetja pa je bil prenesen na Vrhniko. — Pri Stavbni družbi, d. d. je bil vpisan član uprave Mihor Robert.

Iz Zadrugskega registra. Pri splošni gospodarski zadrugi železničarjev Ljubljanske pokrajine je bil vpisan novi član: Žegosa, zadruga malih gospodarjev v Ljubljani. — Izbrisani so bili člani uprave Juh Leopold, Grabnar Drago in Ahčan Jože, vpisani pa dr. Vračko Edvard, Kosem Drago in Rozman Viktor. — Pri Domu cestnih železničarjev v Ljubljani sta bila izbrisana člana uprave Stefanija Franc in Stamefaj Alfonz, vpisana pa Križman Milan in Pušlar Argust.

Film v Italiji. V lanskem letu je bilo predloženih za revizijo v Italiji 824 filmov v skupni dolžini 608.349 metrov. Od predloženih filmov je bilo 148 italijanskih (40.531 m), nemških 70 (12.009 m), francoskih 39 (61.190 m), evropskoameriških 22 (3.115 m), drugih 21 (47.144 m) in 53 iz ostalih držav s 117.455 m.

Banca nazionale del lavoro. Namesto odstopnega predsednika upravnega sveta te banke je imenovan prof. Conti Rossini, ki je bil član uprave banke že od leta 1931 dalje in je bil dolgo vrsto let tudi podpredsednik njene uprave.

»In ta je«
Sombrenil se skloni čez šahovnico na mizi in reče: »Pustite me, da d...«
Partija šaha s svojo hčerko. Samo nekaj potez še in igra bo dobljena — sovražni kralj bo mat.

S to prošnjo je upravnik sbudil v Dantonu, ki je šel sodelovati na stranem šahist, ki je cele dneve in noči prešel pri šahu, zanimanje za igro. Pristopil je k mizi, pogledal šahovnico in rekel: »Hm... Vaša partija dobro stoji, gospod... Zelo dobro! Skakač-gambit je zelo spretno izveden... Partijo morate dobiti... v štirih... ne, v treh potezih: mat!«

»Ni res!« pripomni upravnik, ki je pri presoji svoje igre popolnoma pozabljal na pretečo nevarnost. »Ali ni morda moja partija še skoraj dobljena? V treh potezih mat. Desirejina igra je absolutno izgubljena!«

Pri rešitve dostavi Danton.

Pri teh besedah zažari Desirejino obličje. Kakor po nebeškem razsvetljenju se domisli, da bi igro izkoristila za »rešitev« svojega očeta. Označene tri poteze je itak že predvidel, vendar so morale po njenih računih prav te voditi do zmage njene lastne igre in voditi h gotovemu matu nasprotnika.

»Motite se, gospod,« se je obrnila sedaj k Dantonu, »če bo igra kor...« potem jo bom doblja jaz.

Na Dantonov migljaj stopijo njegovi spremljevalci v sosedno sobo, kjer jim postrežejo vino. To pa store zato, da bi partijo mirno igrali. Zatem se Danton še enkrat skloni čez šahovnico, natančno pregleda položaj, obrne se k Desireji ter reče: »Stavim deset proti ena, vaša igra je izgubljena.«

»Ne, gospod, upam v zmago.« — Hočete morda vi prevzeti partijo mojega očeta?«

»Grom in strelale zakriči Danton in pri tem udari s pestjo po mizi. »To je

Uradni razglasi

Novi čas zatemnitve

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja

aprilo odredb 6. junija 1941 št. 42. in 7. avgusta 1943 št. 83.

in uvidevašč potrebo, da se določi nov urnik za upoštevanje predpisov o zatemnitvi:

Cl. 1. 8. ponedeljkom, 30. avgusta 1943, do novih odredb se morajo predpisi o zatemnitvi upoštevati od 21—6 jutraj.

Cl. 2. Drugi predpis, vsebovani v odredbi 6. junija 1941 št. 42., ostanajo neizpremenjeni.

Ljubljana, 29. avgusta 1943.

Visoki komisar gen. Riccardo Molze.

Opozorilo kmetovalcem in lastnikom mlatilnic

Posetniki, ki mlatijo žito s strojem, alati pa oni, ki imajo mlatilnico na pogon z bencinom ali nafto, kakor tudi oni, ki mlatijo žito s strojem drugim kmetovalcem, se opozarjajo, da se točno ravnanje po navodilih uradbe o predpisih za mlatenje kmetijske letine 1943 z dne 20. julija t. l. (Sl. list št. 58 z dne 21. julija 1943). Kdor mlati žito s strojem, mora imeti vpisnik (knjižico oz. poljo), ki ga mora pred uporabo predložiti občinski prekrškovni urad. V vpisniku, ki mora imeti ošteviljene strani, se mora navesti:

1. ime kmetovalca, šigar last je omlačena žito;

2. vrsta žita (pšenica, ječmen, oves, rž, sorčica, proso, ajda);

3. ime občine in selišča, odkoder je pridelek;

4. množina omlačene žita, dan in ura začetka in konca mlatve vsake množine.

Razen tega je treba navesti množino žita, prejetega in dajljenega bencina oz. nafte in maziva. Vpisnik se vodi v dvojniki in mora biti vpisan s črnilom.

Kdor prosti za nakazilo tekočega goriva, kuril ali maziva, mora predložiti ravnanstvom kmetijske in živilnorske službe Visokega komisariata en izvod vpisnika z vsemi zgoraj navedenimi podatki.

Oddaja odrezkov živilskih nakaznic

Ljubljanski mestni prekrškovni urad bo prevzemal odrezke živilskih nakaznic na avgust v sobi št. 8 v Mestnem domu na Kerkovem trgu 2-II po naslednjem redu: dne 2. septembra od trgovcev z začetkom A. 3. septembra B. 4. septembra C-F. 6. septembra G in H. 7. septembra I in J. 8. septembra K-Kom. 9. septembra Kon do konca. 10. septembra L. 11. septembra z xlorom Ma. 13. septembra Me do konca. 14. septembra N in O. 15. septembra P. 16. septembra Pi do konca. 17. septembra R in S. 18. septembra S in T. 20. septembra U in V ter 21. septembra Z in Z.

Od pekov bo mestni prekrškovni urad prevzemal odrezke tako, da pridejo na vrsto 22. septembra peki z začetkom A-J. 23. septembra K-O. 24. septembra P in R ter 25. septembra S-Z.

Spet opozarjamo trgovce in peke, naj oddajo odrezke samo zanje določene dni, da ne bi trčili časa onim, ki bodo oddali odrezke določeni dan.

Na pasice odrezkov, ki morajo biti še nadalje dvojne, je treba na obe označiti vrsto blaga ki ga predstavlja posamezni spis, a število odrezkov in odpada po količino blaga je treba napisati samo na eno pasico spisa. Posebej pa opozarjamo peke, naj ne lepijo odrezkov zmešanih, temveč vsako vrsto odrezkov zase, da bi moglo hitrejši pregled in natančnejše poslovanje.

Razdeljevanje krompirja

Prehranjevalni zavod sporoča konzumentom, da bodo na podlagi odredbe št. 844. septembarske navadne živilske nakaznice lahko dvignili pri trždnik: Gregore, Marinko, Niklsbacher, Zadruga trgovcev, Zelenčarska zadruga, Jelacina, Bahovca kg 1 (en) krompirja na osebo, in sicer od 1. pa do 3. t. m.

Prehranjevalni zavod sporoča, da je cena akcij v nadrobni prodaji določena na lir 20.10 za kg.

rajažnjovk južne marke pa se je prekrstila v Zvezo rajažnjovk Stajerske.

Nova naredba o prenosu in prevozu v NDH. Hrvaški uradni list »Narodne Novice« je v zadnjem času objavil novo naredbo ministrstva za narodno gospodarstvo o prevozu in prenosu raznih živil. Po tej naredbi je vedno živil dovoljeno pošiljati ali prenašati samo s posebnim dovoljenjem, ki ga bo izdal državni poslovni rad za deželne pristojbe v Zagrebu (Zempro), »Agraria« nemška osrednja nabavljajna in prodajna zadruga v Osljeu. Zjednica za promet z živilo in živilskimi proizvodi v Zagrebu, Zjednica za mlekarstvo v Zagrebu, Zjednica pridelovalcev oljne v Zagrebu, Zjednica za perutnino in divjačino v Zagrebu in Prodajni osrednji urad za sladkor v Zagrebu, vsaka za svoje proizvode. Vse te ustanove bodo izdajale dovoljenja samo na osnovi posebnega potrdila glavnega ravnanstva za prehrano, odnosno oblasti, ki bodo v to posebej pooblašene. Brez dovoljenja je možno prenašati od lastnih zalog kot osebno prilago do 5 kg štirarje in koruze, do 5 kg graha in fičur, do 30 kg krompirja, do 30 kg mnenov jaje, dva para kokoši ali piščancev ali en par rac, govi ali puranov, do 5 kg suhega mesa, do 2 kg masti, do 2 kg klobas, do 2 kg slanin in do 2 kg konzerv.

Evropska industrijska in finančna Unija, znana pariska holding družba, ki je imela svoječasno znatno industrijske interese v jugovzhodni Evropi, je sklenila zvišati glavnico od 28 na 140 milij. frankov, nadeja pa fusijo z Banque des Pays du Nord, ki v zvezi s tem zvišuje glavnico na 220 milijonov francoskih frankov.

Nova knjiga »Slovenčeve knjižnice«

Izšlo je zanimivo delo znanega pisatelja Pavla Kellerja:

MOJ JAZ NA ODDIHU

Pisatelj na zanimiv način pokaže, kako naj bi ljudje predejo do pravega oddiha, ki ga ni filozof in predeja, pač pa v dopustu namenjenem času v dragocenem delu kot sicer človek običajno opravlja. Spremeniti okolje in delo, to naj bo cilj dopustnika. Spis ni kakva razprava, ampak zanimiv roman, poln vedrih dogodkov tako, da bo knjiga v resnici vsakomur v največje veselje in oddih. — Vaj bi ne bilo nikogar, ki si ne bi omislil te zanimive knjige. Dozite jo po vseh knjigarnah in trafikah, vezano v celoplatno, v polplatno in broširano.

grado, pripomni raztogoteni gospod pl. Sombrenil.

Desireja namigne očetu, naj se ne razburja; nakar se usede k igri.

»Šah! zmagoslavno zakriči Danton in pri tem napravi potezo,

Desireja, ki je še v naprej videla to potezo, odgovori s svojo davno premišljeno protipotezo. Danton znova potegne, toda Desireja s tem ponudi priložnost, zaobrtni igro in z mojstrsko potezo odbiti napad svojega nasprotnika.

Danton uvidi, da mu grozi nevarnost. Ves se poglubi v igro, prime se za glasvo ter tako računata in kombinata. Po daljšem preudarku naredi obrambno potezo. Toda pa ga začne Desireja s skakač in tekači tirati vedno bolj v kot. On od jeze škripa in z zobni in skuša vsvo bistrumost zastaviti v to, da bi se ubranil Desirejinemu napadu. Kmalu sledi šah na šah s strani Desireje in končno se ta globoko oddahne in z zmagoslavnim smehljajem na ustnicah zakliče: »Mat!«

Upravnik pa, ki je taj nape! igri sledil z vso strastjo, v istem trenutku togotno zakriči nad Dantona:

»Vi ste sušmar! Sicer bi te igre ne mogel izgubiti!«

Danton vstane, začudeno pogleda zmagovalko, rekoči: »Ne, g. uprav...« — ni sem sušmar, ampak gospodična Desireja je odlična šahistinja in — najboljša hčerka Francije. — »el sem svojega mojstra in držim besedo. Vi ste prosti, mešan Sombrenil.

Nato je šel k svojim popivajočim tovarišem v sosedno sobo ter jim rekel: »Kakor sem se pravkar prepračil, je upravnik brez krivde. On je dober patriot. Pjdite, gremo drugam iskati sovražnike domovine!«

S pametnim zadržanjem in mojstrsko šah-igro je hčerka rešila očeta — upravnika, ki je tudi v bodoče ostal svoboden.

Partija šaha za življenje in smrt

Znano je, s kakšno strastjo včasih mnogi igrajo šah. Tedaj pozabi igralce na vse drugo okoli sebe; cele dneve in noči bi presegli pri igri in prestavljeni figure na šahovnici, dokler mu kakšen igralec ne napove drugi »šah-mat«. Tako strasten šahist je bil tudi Jurij Danton, eden najhujših in najbolj krvočolnih strahovalcev prve francoske revolucije, voditelj »tretjega stanja« pri napadu na Bastille v Parizu dne 4. julija 1789; dalje tisti, ki je 10. avgusta 1793 poljal množice v napad na Tuilleries; kot justični minister je bil ustanovitelj »trahovalnega polka« v Parizu, šigar žrtve so postali vsi »osumljenci«, ki so jih potem usmrtili ali enostavno na ulicah postrelili.

Med »osumljence« je bil tudi upravnik »Hotela invalidov«, ustanove, ki je skrbel za prehrano starih in pohabljenih bojevnikov. Gospod plemeniti Sombrenil je bil starejši oficir, zelo zaslužen za domovino in monarhijo, tako v vojski kot v miru. Razume se, da je bil takšen moč revolucionarnim strahovalcem napoti, prav tako pa tudi, da so ga radi tega pristevali k »osumljencem«. Brž ko je prišel na listo »osumljencev«, ki jo je danes izdajal justični minister Danton, je ta (Danton) sam šel s sodrgo Jakobincev v »Hotel invalidov«, da bi upravnika pl. Sombrenila aretirali in ga izročili rabilju.

Ko je Danton s svojo divjo druhaljo vdrl v upravnikovo stanovanje, je ta s pipico v ustih sedel s svojo hčerko Desirejo pri svoji ljubljani igri — pri partiji šaha. Na osnovi dolgoletne vaje je plemeniti Sombrenil prav mojstrsko razvijal to zapleteno in duhovito igro. Njegov hčerka, a katero je samoval že od »svoje žene — od izbruh revolucije —, mu je pri igri postala marljiva učenka, ki je

objubljala očeta celo prekositi. Pogumna, mlada deklica ni nikoli marala izkoristiti napak svojega očeta; po drugi strani pa je njegove skrbne premišljene načrte pogosto prav mojstrsko razkrinkala, kar je njega silno togotilo. Ravno ko je gospod pl. Sombrenil razvil hud napad, je planil v sobo strasno bled njegov stari služabnik Anton in mu s drgetajočim glasom sporočil, da je pravkar vdrl na dvorčice »Hotela invalidov« topla oboroženih Jakobincev s proslulim Dantomom na čelu, ki hoče zgrabiti g. upravnika in ga peljati na morišče. Tedaj pa so se še odprla vrata in vstopil je Danton v spremstvu enega tovariša.

V imenu Narodne skupščine ste prijeti, mešan Sombrenil — je pozval Danton upravnika.

Desireja — prestrašeno zakriči, stopi na očetov stol in položi svoje roke na njegove rame, kakor da bi ga hotela zaščititi.

Upravnik pa mirno vzame pipo iz ust, se izmuzne iz objema svoje hčerke, vstane in potem hladno vpraša: »S čim vam morem postreči, gospodi?«

»S svojo osebo,« odvrne porogljivo Danton. »Vi ste rojalist in osumljenec, da ste pristali sovražnikov revolucije in v zvezi z izdajalec Francije.«

»Jaz sem v teku svojega dolgega življenja služil dvema francoskima kraljevima, katerima sem mnogo dolžan; moja zavostba do kralja je potemtakem samo dolžnost do kralja. Če ste me torej očiščili za hvalježnost, vam moram povedati, da sem že pred 50. leti prelivaval svojo kri za domovino. Nisem noben izdajalec!«

Po teh besedah pozove Danton plamenitega Sombrenila, naj mu brez nadaljnje gladi sledi.

»Pripravljen sem sicer in ne upram se,« odvrne upravnik, »vendar imam do vas še eno prošnjo, katero mi, upam, ne boste odbili.«

»Pripravljen sem sicer in ne upram se,« odvrne upravnik, »vendar imam do vas še eno prošnjo, katero mi, upam, ne boste odbili.«

Gostiina v predmestju

Včasih ima človek posebno smolo. To sem občutil zadnjič, ko je bilo hudo vroče in sem stopal opoldne z Marjetke na trga proti domu. Ko sva šla s prijateljem mimo prve gostilne, sva govorila o vročini in želi. Povsem nehoti sva prešla na to temo. Tudi sem se spomnil, da še vedno niso pivo, rumeno in s penami, ki je tem bolj prijetno, čim bolj je vroče. Prišla sva do druge gostilne. Tudi sem zgrabil prijatelja pod roko in ga potegnil v pivski hram. V duhu sem videl prijazno dekle, ki se bo razveselilo najinega prihoda, lepo popravljala, kaj želi in naju odvedla v hladno senco.

Velika izba pa je bila prazna in tudi pri točilnici ni bilo prijaznega dekleta. Okolišaina, da je bilo mračno, me ni motila, pač pa so sille v nos neprijetne vonjave. In ko so se oči privadile mračni svetlobi, sem zagledal po tleh in po mizah precej tistega drobiža, ki prča, da je tu obilna paša za muhe in šurke. Čez čas se je pojavila ženska in naju precej začudeno pogledala, češ, kaj vendar želita vidva tukaj. No, prikupna res ni bila, toda kdo bi mogel pričakovati, da boš naletel povsod na prijazne ljudi. Snažna pa bi lahko bila, saj je vendar njen poklic, da streže gostom. Naročila sva mali čaši piva; misel, da bi se obrnila ter odšla drugam, je prišla prepozno. Zeja je na mah popustila, čeprav ni bilo pivo niti boljše niti slabše kot drugod. In moram povedati, da nisem eden tistih, ki si želi samo imenitnih lokalov. Na-

sprotno, v pošten vinski gostilni ali v navadni hrbovski zidanci se počutim prav tako dobro, kot v restavraciji prvega razreda. Komaj sva okusila rumenkasto pijačo, že vstopi nov gost. Mlad je še, gotovo nima kaj več od 20 let. Tudi ta naju začudeno motri. Njegov pogled je srep. Niti dober dan ne reče, pač pa naroči pijačo in naju prihujeno gleda. Očitno je, da se ga je kaj več nabral in da je že opoldne okajen. Zdi se mi, da čim bi tale človek odprl usta, bi začel izvat. Pivci so navadno veseljaki in zgovorniki, ta pa je samo srepo gledal in molčal.

Kakor rečeno, vse je bilo v slogu vse zanezanarjeno, zatohlo, mračno, neprijazno, kakor da bi imela gostilnica en sam namen — odbijati goste. Kaj še čakaš, me je vprašal prijatelj, ko je opazil, da si ozledujem okolje. Hudo prijazna birtija! sem mu dejal skoraj skrivnostno. Ampak željo le poteši; čim sem vstopil, me je minulo.

Preveč je bilo sončne svetlobe, ko sva se spet znašla na cesti. Bila pa je zdaj veliko bolj prijazna, svetel pod vedrim nebom pa veliko lepši, čeprav hudo vroč. Oba sva se oddahnila; v to hišo pa ne biva nikoli več gostilna, pa četudi uro hoda ne bi bilo druge gostilnice. Toda, kaj bi mislil na to! Saj je v Ljubljani toliko prijetnih lokalov s prijazno postrežbo, s svetlimi in mizah ali na oknih, snažnih, prezračnih in v vsakem oziru prikupnih, da ljudje itak preprosto pritisajo na kljuko onih hiš, kjer imajo hladne kleti in senčate vrtove.

rečitelj posameznih pesnikov, ki jih bodo izvajali vsi gojenci, nato pa posamezne prizore iz različnih dramskih del, izvajanih po istih gojencih. Produkcija bo zelo zanimiva in bo najlepši dokaz vestnega in smotrnega Sestovega vzgojnega dela, pa tudi nadarjenosti in sprejemljivosti posameznih gojencev. Na produkcijo opozarjamo. Sedeti so v predprodaji v knjižarni Glasbene Matice.

Dodelavne kuriva podnajatnikom. V sredo dodelave kuriva za ogrevanje dobo od 1. oktobra 1943 do 31. marca 1944 mora vsak podnajatnik, ki potrebuje kurivo za ogrevanje svoje sobe, izpolniti posebno prijavo, ki jo prejme pri Pokrajinskem svetu korporacij, uradu za kurivo, Beethova ul. št. 10. Prijavne tiskovine se bodo razdeljevale podnajatnikom v času od 30. avgusta do 4. septembra, in sicer samo med popoldanskimi uradnimi prazni od 13. do 19. polnjenja in overjenega prijave se mora vrniti uradu za kurivo najpozneje do 13. septembra, prav tako samo med popoldanskimi uradnimi urami. Poznejše prijave se ne bodo moge vpoštevati in se zamudnikom nakaznice ne bodo izdajale. Ob izročitvi prijave mora vsak prosilec predložiti tudi najemno pogodbo in prijavnico anagrskega urada o bivanju.

Naznanila

RADIO. Torek, 31. avgusta: 7.30 Slovenska glasba — 8. Napoved časa, poročila v italijanski — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Pesni in napovedi — 13. Napoved časa, poročila v italijanski — 13.30 Poročila vzhodnega povelstva v slovenski — 13.32 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Siljane, pisana glasba: Della Maggiora: Ko se združi združila, Castaldi: Tarantella, Cerini: Lepa Marica, venček narodnih, Culotta: Pesem — 14. Poročila v italijanski — 14.10 Orkester vodi dirigent Nanno — 15. Poročila v slovenski — 17. Napoved časa, poročila v italijanski — 17.15 Plošče — La Voce del Padrone — Columbi — 19.30 Poročila v slovenski — 19.45 Ljubljanska glasba — 20. Posebna oddaja za Silebio — 20.30 Napoved časa, poročila v italijanski — 20.45 Vojaske pesmi izvalja godba kr. kraljeve, vodi dirigent Cirenzi — 21.05 Koncert ljubljanske komornega duka (A. Trost, klavir, J. Silas, violino): Correlli: Sonata v D-duru op. 5 št. 1, grave, allegro, allegro, adagio, allegro, Mozart: Sonata v G-duru št. 13, adagio, allegro, tema con variazioni — 21.50 Koncert izvalja violinist Arrigo Serafo — 22.20 Pisana glasba — 22.30 Orkester vodi dirigent Zeme — 23. Poročila v italijanski — 23.10 — 23.50 Orkester vodi dirigent Petralla.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Bleiselsova cesta 6; dr. Hočvar, Celovška cesta 62, in mr. Gariš, Moste, Zaloška cesta 47.

Pozivljanje

Navidezno poznana oseba, ki je v soboto, 28. t. m., v trgovini Ostrelle pomotoma vzela ročno torbico z vsejo svojo denarja in z dokumenti, naj jo takoj vrne, sicer bo zasledovan.

Iz Novega mesta

Preselitev v Ljubljano. Iz Novega mesta se je preselil v Ljubljano mgr. dr. Ciril Azman, ki je skoraj 31 let poučeval v rokah na novomeški gimnaziji. V Novo mesto je prišel leta 1909 kot naslednik takrat ustanovljen v Novem mestu katoliško društvo rokodelskih pomočnikov (1886) in dijaško kuhinjo (1894). Dr. Azman mu je sledil ne samo kot veroučitelju, ampak tudi v skrbi za rokodelski dom in za siromašne dijakke. Bil je ena najmarkantnejših osebnosti v Novem mestu in je užival veliki ugled ne samo zaradi svoje izredne in vsestranske izobrazbe, ampak tudi kot odlični učitelj, svetel organizator, duhovit in prijeten družabnik. Pred 40 meseci ga je bolezen prisilila, da je zaprosil za upokojitve. Bolezen se je sleer izboljšala, vendar službe ni več mogel nastopiti. Dne 27. avgusta se je preselil v Ljubljano k svoji sestrji gospe Stupica. Želimo mu, da se mu v Ljubljani nadaljuje zboljšanje zdravstvenega stanja in da preživi prijetne dneve v krogu svojih sorodnikov in znancev, ki jih ima obilo v Ljubljani.

S Spod. Stajerskega

Odlikovan je bil za žunjsko zadržanje pred sovražnikom z redom železnega križa II. razreda Herman Soukup iz Ljutomerja.

V Mariboru sta umrli 85 letni posestnik Karel König in 81 letni posestnik in gostil-

Mičca

30. Spustila je trak v tolmun, da je zaplaval kot ranjen cvet po gladini in zašepetala: »Tolmun iz noči kresne, povej, kaj naj storim! Kako otmem naj mu srce! Trak se je potopil v skrivnostno globino, nad njim pa so krogi zabrneli kakor harja!

»V isti uri porojeno podari naj izgubljenjo, podari naj izgubljenjo...«

Drhtela je gladina in drhtelo je Mičci srce. Ubogal! Slišal je, a ni umela in brez sveta in tolažbe je dekle odstavala domov.

Iz športa

niar Jožef Zgajnar iz Mute, kamor so prepeljali njegovo arulo in je tam pokopali.

Brezške žene v Rimskih Toplicah. Te dni so brezške žene priredile izlet v Rimske Toplice. S seboj so prinesle razne dobrine, s katerimi so obdarovale vojake, ki se mude tam na okrevanju.

Nesreča po neprevidnosti. Ivan Knapič, 54 letni posestnik, je hotel dati svojo lovsko puško v popravilo. Peljal se je s kolesom k svojem bratu in tam pustil pred hišo kolo in puško. Mino je prišel nek 15 leten ključavničar vajence in se začel s puško igrati. Nenadoma se je puška sprožila. Ivan Knapič je bil obstreljen na levem stegnu, njegov brat pa ima prestreljeni obe nogi.

Huda nesreča pri delu. 68 leten posestnik Peter Littenberger je pripravil krmo za živino. Po nesreči pa mu je nož stroja popolnoma odrezal desno roko v zapetju. Prepeljali so ga na graško kliniko.

Iz Hrvaške

Sprememba v hrvaški vladi. Hrvatski tiskovni urad sporoča, da je Poglavitnik iz zdravstvenih razlogov razrešil dr. Jožo Dumančevića dolžnosti pravosodnega ministra ter ga stavil na razpolago predsedništvu vlade. Posle pravosodnega ministrstva bo opravljal do imenovanja novega ministra podpredsednik vlade dr. Džefar Kulenović.

Novo vodstvo glavnega ravnateljstva za promet. Poglavitnik NDH je razrešil Josipa Markovića dolžnosti glavnega ravnatelja v glavnem ravnateljstvu za promet ter ga poklical na delo v državni svet. Za novega glavnega ravnatelja za promet je imenovan inž. Vjekoslav Terček. Inž. Terček je bosanec ter je služil pri bosansko-hercegovaški železnici. Leta 1935 je bil imenovan za železniškega ravnatelja v Zagrebu, leta 1939 pa za pomočnika prometnega ministra v Beogradu.

Imenovanje novega državnega tajnika. S Poglavitnikovo odredbo je imenovan Josip Palčič, šef oddelka v finančnem ministrstvu, za državnega tajnika v tem ministrstvu.

Prof. Olga Osterman, upravitelja III. ženske državne realne gimnazije v Zagrebu, je imenovana za voditeljico ženskega odseka ustatke organizacije v Zagrebu.

Banjalusko gledališče je imelo v minuli sezoni 143 gledalnih predstav, in to 61 večernik, 23 dnevnih, 11 predstav za delavce, 19 za dijaško, 3 za vojaško, 11 rana zanskih in 4 slavnostne predstave. Gledališče je gledalo 48.315 ljubiteljev gledališke umetnosti, pri brezplačnih predstavah je pa bilo navzočih 3800 gledalcev.

Iz Srbije

Nov slovenski grob v Beogradu. V beograjski bolnišnici je umrla gospa Jerica Zorko, bolnišničarka in trgovka iz Limbuša pri Mariboru. Pokopnica je v zadnjem času živela v okolici Čačka ter zapuščala moča in hičko. Na zadnji poti jo je spremljal v večnem počitku močna skupina beograjske slovenske kolonije. Naj ji bo zemlja lahka, preostalom iskreno sožalje!

Elektronski mikroskop v boju zoper sovražnike človeštva

Ko so pred 12 leti patentirali elektronski ali nadmikroskop, ki sta ga iznašla raziskovalec Borries in Ruska, so mislili skoraj vsi tozadevni krogi, da bo razodeta tudi skrivnost najmanjših povzročiteljev bolezni, tako zvalih virusov, ki so še mnogo manjši kot bacili in koki. To pričakovanje je bilo tem bolj umljivo, ker virus, kot povzročitelj več nalezljivih človeških in živalskih bolezni, ni viden skozi navaden mikroskop, pa ima pri teh boleznih vendarle tako važno vlogo. Tako je virus odločilnega pomena pri otroški ohromelosti, pri črni kozah in osepnicah, pri steklini, osplicah, dobercah, mumpsu, a tudi pri vnetju možganske mrene ali meningitisu in brčkone tudi pri anohodu. Prav tako je virus povzročitelj živalskih kug, kot so svinavka in parkljevka in druge bolezni.

Velikost teh bolezenskih povzročiteljev se meri z milijontinkami milimetra. Zato ni čudno, da doslej z navadnim ali svetlobnim mikroskopom, ki največ poveča 2000 krat, skoraj ni bilo mogoče nikoli videti virusov. In vendar je že leta 1932 uspelo raziskovalcema Paschenu in Nauku, da sta na hamburškem zavodu za raziskovanje ladijskih in tropskih bolezni z navadnim mikroskopom opazila ta majcena elementarna telesa in sicer pri proučevanju črnih koz.

Kar na mah je potem elektronski mikroskop razširil nepričakovani način možnosti za vpad v svet najmanjših manjšin. Z elektronskim mikroskopom v sedanjih obliki so možne 500.000 kratne povečave, pa tudi stereoskopske slike in celo filmski panetiki. Seveda bi bilo napak, da bi pričakovali, da je treba zdaj preiskati le še bolezenske snovi, ki jih vsebujejo virusova telesa, pa bo mogoče pojasniti tudi poslednje uganke teh najbolj majcenih sovražnikov človeštva. Sprito tega je najbližja ta težkoča, da se virus — kakor navadni mikrobi — ne da gojiti na hranilnih podlagah in hranilnih tekočinah, ampak edino v živi celici. Ta poseben pogoj življenja ovira v veliki meri proučevanje virusa. Vendar se je navzile vsem težkočam vprav v najnovejšem času posrečilo elektronski mikroskopiji doseči precejšnje uspehe pri raziskovanju teh najmanjših teles, zlasti pa pri iskanju povzročitelja strahotne otroške ohromelosti, ki je zaradi svojih posledic groza vseh staršev. Od začetka raziskovanja bakterij v zadnji četrtini prejšnjega stoletja so v neštveh laboratorijih spet in spet iskali povzročitelja te zahrbitne kužne bolezni in več ko enkrat so bili prepričani, da so ga našli, a zmeraj se je izkazalo, da so bile tiste klice le dozdevne. Dokler niso s pomočjo elektronskega mikro-

Szatmari hitrejši od Tatosa. Veliko senzacijo je madžarskem plavalnem športu pomenil Tatosev poraz na državnem prvenstvu. Na 200 m prosto je zmagal mladi Szatmari s časom 2:16.8 min. Tatosa je bil za desetinko sekunde počasnejši. Ostali izšli so bili: 100 m prosto Szegedi 1:11.1 min., 4 krat 100 m prosto Ute 4:16.6 min., 400 m prosto za ženske Honka Nowak 5:29.4 min.

Svedski atleti so gostovali v Helsinkih na 800 m, ki je končala s dvema državnima rekordoma. Sved Liljequist je zmagal s 1:19.9 min. Fince Storskrub pa je bil drugi s časom 1:50.3 min. Oba rezultata pomenita nov svedski in finski državni rekord. Ob tej priliki so prodali 12.000 vstopnic, kar je zgovoren dokaz za veliko popularnost lahke atletike v finski prestolnici.

Zadnji dan madžarskega plavalnega prvenstva je pomenil drug neuspeh za Tatosa. Na 100 m prosto ga je premagal Kórosi s lepo znamko 1:30.4 min. Tatosa je bil s 1:36.6 min. drugi, junior Szatmari pa tretji s 1:40.7 min. V prsmem plavanju na 200 m je postavil Szegedi nov madžarski rekord 2:16.4 min.

V švedski atletiki je spet padel svetovni rekord, to tretji v letošnjem letu. Tokrat se je posrečilo Eriku Elmsäterju, da je postavil nov svetovni rekord v teku na 5000 m z zaprekami 9:33.4 min. Dosedanji rekord je imel Fince Isohollo z 9:33.7 min. Na isti prireditvi je skočil Eliasson v daljino 7.39 metrov.

Ujpest je zmagal v velikem tekmovalstvu za Stefanov pokal. Končno tekmo je moral igrati z znamenito enajstletno Ferencvaros. Prireditelj je obiskalo 29.000 prebivalcev madžarske prestolnice. Po prvem polasu je bil polčas na zelenem polju še vedno neršen. Potem je dosegel Ujpest vodilni gol iz kota. Končni izid je bil 2:1. Poročevalci pravijo, da je tokrat igrati Ujpest nenavadno uspešno in da si je pravil zaslužil dragoceno trofejo.

Najbolj znani športnik med Irci je orjaški Calnehan, olimpijski zmagovalce v metanju kladiva. Vse pa kaže, da je dobil zdaj svojega enakovrednega naslednika. Poročajo namreč o Iren Healionu, ki je na atletskih tekmah v Dublinu nogral kladivo 58.57 m daleč. Tako je zdaj Healion za letos najuspešnejši metalec železne krogle na vsem svetu.

Gisela Grass je postavila v Lelplzgu slajno znamko v pramen plavanju na 200 m. Preplavala jih je v 2 min. 38 sek. in so tako približala mednarodnemu razredu moskih.

V Krylboju na Svedskem so priredili državno prvenstvo v maratonskem teku. Prireditelj je bila tem zanimivejša, ker so je švedska atletika povzpela tekem zadnjih let na prvo mesto v Evropi. Tokrat je zmagal v maratonskem teku (42 km) Laponec Olla Larsson, vrh tega pa so je izkazal z nenavadno dobrim časom 2:22:10! O švedskem maratonskem prvu bomo, da je 30 let star.

skopa razkrinkali virusa otroške bolezni v najfinjših, niklasto zloženih beljakovinskih proteinih v velikosti komaj stotisočinke milimetra, ki so jih našli v ohromelem živčnem tkivu ljudi, miši in podgan. V zdravih sosednih snoveh teh skrivnostnih ploskev niso našli virusov, pač pa so jih dobili v stoletji vodi umazanih mlakuž in kanalo. To pa je spoznanje, ki bo nemara razjasnilo način nalezljivosti pogubne otroške ohromelosti in bo še velikega praktičnega pomena.

DARMOL
Il miglior lassativo
najboljše odvajalno sredstvo

Dotrpela je naša ljubljena mama, stara mama in teta, gospa

Marija Završnik

Pogreb nepozabne pokojnice bo v sredo, dne 1. septembra 1943, ob 3 popoldne z Zal, iz kapelice sv. Petra k Sv. Križu.

Ljubljana, 30. avgusta 1943.

Zalujoči ostali

Koledar

Torek, 31. velikega srpana: Rajmund Nonat, spoznavalec: Pavlin Trierski, škof.

Sreda, 1. kimovca: Egidi, opat; Vereina, devica; 12 bratov mučencev; Ana, prekokinja.

Zgodovinski paberki

31. velikega srpana

1559. leta je umrl v Ljubljani Jurij Dalmatin, eden najpomembnejših slovenskih protestantskih piscev. Rodil se je okoli leta 1547. v Krškem, obiskoval Bohoričovo šolo, pa odšel nadaljevati študij v Nemčijo. Pod vplivom svojega zaščitnika Pr. Trubarja se je Dalmatin še v Nemčiji pričel vaditi v slovenskem pisanju. Leta 1572. je prišel v Ljubljano za pridigarja, in ostal tu do smrti. Najvažnejše Dalmatinovo delo je prevod vsega sv. pisma 1584. leta, Dalmatinova Biblija je največje in najpomembnejše delo vsega slovenskega protestantizma. V njej se kaže velika pridnost in sposobnost prevajalca, ki je še po nekaj letih slovenske književnosti prevedel v slovensčino tako velikansko delo. Biblija je uveljavila po Dalmatinu Kroljeve reforme in ostala v rokah slovenske duhovščine še celih 200 let in uravnavala vse slovensko pisanje.

1919. leta je vlada v smislu zakona o ustanovitvi vseučilišča v Ljubljani, ki ga je dne 25. julija podpisal regent in prestolonaslednik Aleksander, imenovala prve profesorje za slovensko vseučilišče, nakar so se v oktobru mogla začeti redna predavanja. Tako se je izpolnila davna želja Slovencev, izrečena odločno prvi leta 1848., ponavljana skozi desetletja, pa vendar ni našla odprtiš ušes na Dunaju.

KINO MATICA

Predstave ob 15., 17. in 19. uri ob nedeljah in praznikih matineja ob 10.30

Novi grobovi

† V Ljubljani je mirno v Gospodu zapala gospa Marija Završnik. Pogreb bo v sredo, 1. septembra ob 3 popoldne z Zal, kapelica sv. Petra, na pokopališče k Sv. Križu. Naj ji svetli večna luč Zalujočim našo iskreno sožalje

Osebnosti

== Jubilej uglednega obrtnika. 50 letnico svojega življenja obhaja danes znani ljubljanski obrtnik, kleparski mojster, vodovodni instalater in podjetnik centralnih kurjav, g. Lovro Pičman. Rodom je s Primorskovega pri Kranju. Iz malih pričetkov se je s pridnostjo in sposobnostjo povzpeli do uglednega podjetja. G. Pičmanu k jubileju iskreno čestitamo!

KULTURNI OBZORNİK

Letošnja operna sezona

Ko ob zaključku operne sezone pregledujemo letošnje delo Opere, lahko ugotovimo, da je uprava izpolnila pričakovanja občinstva in držala obljube, ki jih je v začetku sezone dala. Sporeda, ki ga je začrtala, se je skoraj do mlega držala. Eno ali drugo izmed nameranih, a ne izvajanih delih bi si morda še želeli slišati tako zlasti Sneguročko od Rimski-Korzakova, ki je bila že tako v delu, pa je čas prehitel priprave; ali tudi Verdijevega Falstaffa in Massenietjeve Manon; zlasti pa še kako delo iz novejših dobe, ki bi ves, do praga našega stoletja segajajo spored prijetno osvežilo. Pri sistematičnem in solidnem delu, ki smo ga od operne uprave vajeni, ememo pričakovati, da bo v prihodnjih sezonah tudi te vrzeli izpolnila. Kvaliteta izvajanih del ni prav nič zaostajala za preteklimi sezonami, raje se je vrednost del in izvajanja še stopnjevala; pevci, dirigenti in režiserji so se po svojih najboljših močeh zavzeli za stvar, kateri služijo.

Kot pri pregledu koncertov tako se tudi pri pregledu opernega dela ne moremo na tem mestu ustavljati pri posameznostih; sledi naj le nekaj statističnih podatkov o storjenem delu. Število v abonmaju izvajanih del je doseglo običajno število osemnajst. Po veliki večini so bila na sporedu resna operna dela (štirinajst po številu), čeprav nekatera od njih iz področja komične opere; operete so bile izvajane štiri, med njimi domača novost »Slepa miš«. Da je šlo

stremljenje opernega dela v smeri poglajbljenih, resnih in tehničnih del, temu je dokaz dejstvo, da smo slišali v abonmaju za domačo glasbeno tvornost pomembno Sattnerjevo oratorijsko delo Vnebovzetje BDM. Občinstvo so posebno zajele čustvene zgrajene opere kot na primer Thais, Mrtve oči, Madame Butterfly, Sestra Angelika, Traviata; od operet pa je Zemlja smehljaja. Pa tudi izvedbe drugih del so imele močan odziv med občinstvom. Sploh je bilo obdobje istega nastopila malodušnost, ali je pripomoglo do izboljšanja kvalitete tam, kjer bi od pičli udeležbi naleteli na površno odelo, ali je spravilo v pogon mehanizem, ki bi mu morda grozil zastoj.

Posebnih sprememb v solističnem kadru ni bilo. Vrste opernih pevč eto pomnožili sopranistka Manja Mlejnčičova in altistka Elza Karlovčeva, ki sta lani samo še gostovali na našem odru. Gostovanj je bilo letos prilično dosti. Tako je stalno sodeloval na opernem odru rektor Julij Betetto, slišali smo pa tudi Josipa Gostiča in Zlato Gjungenac; zlasti slednjo smo imeli priliko večkrat slišati v njenih najboljših vlogah. Na našem opernem odru je nastopila tudi vrsta slovitih italijanskih pevcev in pevki; da bi bili sopranistki Malda Favero in Liana Cortini, potem baritonista Gino Bechi in Giuseppe Taddei; poleg teh pa še madžarski tenorist Tibor Egressy. V pevsko tehničnem in igralskem oziru so

bila vsaj nekatera teh gostovanj nad vse poučna; pa tudi nevarnosti enoličnosti vlog se je uprava z gostovanji izognila.

Operne predstave so kot dirigenti vodili Zebre, Štritoj in Neffat; na veliko število predstav, zaenkrat operetnih, more pokazati Simoniti. Od domačinov se je kot gost lepo uveljavil Hubad Samo; predstava D'Albertove opere Mrtve oči, ki jo je on vodil, spada med muzikalno najbolj izdelane v sezoni. Dve predstavi je dirigiral tudi znameniti italijanski dirigent A. Lucon. Z opernim orkestrom smo bili v letošnji sezoni v splošnem zadovoljni; bilo so seveda predstave, ki so bile, kar se tiče orkestralne strani, nekoliko šibkeje naštudirane; navadno so bila to muzikalno manj močna dela in pa predstave, pri katerih je vsled številnih ponovitev intenzivnost popustila; kadar je pa šlo zares, je pokazal orkester veliko zmogljivost.

Večino opernih del je režiral Ciril Debevec, nekaj predstav Primožič. Operne predstave je vodil Golovin, mladinske igre Maša Slavčeva. K lepemu uspehu predstav so omenjeni v veliki meri prispevali svoj delež.

Balet, ki je na ustreznih mestih nastopal do maleda v vseh operah je priredil tudi nekaj samostojnih nastopov. Omenim zlasti ples za sedmo Beethovovo simfonijo, ki jih je po Mjasinovi zamisli za naše razmere priredil M. Kirboš. Ostale baletne vloške kot tudi dve samostojna baletna nastopa je oskrbel Golovin.

Rossinjev koncert kot tudi vokalno instrumentalni nastopi, ki so se vršili v Operi, so bili omenjeni že pri pregledu koncertne sezone.

M. Tomc.

Al Cine UNION
V kinu

proseguono con grande successo le repliche del film se nadaljujejo z velikim uspehom reperte filma

Quelli della MONTAGNA-PLANINCI

Con Mariella Lotti
Amedeo Mazzari
A. Vergano
A. Blasetti

Divjanje Rumene reke, ki že tisočletja uničuje Kitajsko

Kakor poročajo japonske vesti iz Kantona, so se nasipi Rumene reke ali Huanghoja na številnih mestih porušili, pri čemer je prišlo pod vodo dvajset pokrajin in je na milijone ljudi v nevarnosti, da utonejo ali pomrijejo od lakote.

Iz Kitajske so prišla spet kaj huda poročila. Zaradi porušitve jezov in nasipov Rumene reke se je približala nesreča, ki bo imela velikanske posledice. Nasipi, ki so visoki do 15 m in debeli do 200 m, se niso dali na porušeni krajini nič več popraviti, tako da so bile obsežne pokrajine kar kot poplavljenе. Najbolj je trpelo mesto Kaifeng, glavno mesto pokrajine Honan. Mesto je prepolno beguncev in je tako kak otok sredi besnečega morja. S tem je postala Rumena reka, ki že več tisoč let povzroča skrbi Kitajski, za milijone ljudi vzrok smrti.

Neizmerne številke

Rumena reka je dolga od svojega, 5000 m nad morjem ležečega izvira v Tibetu, pa do izliva v zalivu Čili, 5000 km. V nštetihi vijugah se vali ta veletok skozi številne pokrajine in večkrat nareje po več sto metrov visoke slapove; v pokrajini Kansu je tak slap visok skoraj 1000 metrov. V severnokitajski nižini je v reki toliko rumene ilovice, da se je v dobi tisočletij njena struga povsem zamasila z njo in se je zato smer reke večkrat spremenila.

Kitajsko so se morali v vseh zgodovinskih dobah najbolj brigati za to, kako bi ukrotili divjanje besnečega veletoka. In tako je razumljivo, da je vodna gladina Huanghoja časih na stotine milj daleč nad ravnino med 10 do 15 m visokimi nasipi. Če se ti nasipi samo na enem mestu porušijo, je nesreča tu.

Taka nesreča, ki se skoraj vsako leto obnavlja, je tudi zdaj zadel Kitajsko. Ondi, kjer so se nasipi zdaj podrli, stoji voda več sto milj za meter visoko. Tam, kjer se je voda odtekla, je zapustila do 2 m debelo plast blata. Več sto vasi in več mest je zdaj pokopanih v tem blatu.

Značilna za Huangho je rumena barva, ki izhaja od pustinjskega peska, ki ga prinašajo viharji iz notranje Azije. Velikanske pokrajine, od Pekinga do Jangcejeve doline, so pokrite z blatom, ki tvori kar celo plast brez prestanka.

Usoda milijonov ljudi

Doslej ni še nobena druga reka na svetu zahtevala toliko žrtev zase kot

Grešniki na tehtnici

Fernando Mendez Pinto, slavni portugalski pustolovec 16. stoletja, ki je v dobi 21 let preстал petkrat brodolom, je bil trinajstkrat ujet in sedemdesetkrat prodan kot suženj, je v svojih Spominih opisal tudi posebno slavnost, ki so jo obhajali v Peguju, nekem mestu v Birmi. Z velikimi tehtnicami, ki so visele na bronastih drogih, se je dalo ondi mnogo ljudi tehtati, »deloma za to, da so izpolnili kakše zaobljube, ki so jih napravili v nadlogah in boleznih, deloma pa zato, da bi jim bili odpušteni grehi, storjeni v letu med obema praznikoma tehtanja«. Njih telo so tehtali z različnimi snovmi, ki so jih potem kot žrtev ali pokoro podarili svečnikom. Slaherni greh je moral biti tehtan s posebnim blagom. Tisti, na primer, ki so se bili pregrešili s požrešnostjo, so bili tehtani z jajci, medom, s presnim maslom itd. Trdosrčnejši, ki so bili ekopi napram revežem, so zadostili za svoj greh s tem, da so bili tehtani z denarjem. Tiste, ki so bili preveč vdani grehotam razuzdanosti, so tehtali z različnimi vrstami vin, z dišavami, s puhom in z dragocenimi blagovi. Pravijo, da imajo ponekod tudi na Japonskem tako navado, da zadoščajo za grehe s tehtanjem.

Prastara je že ta zamisel, da naj bi bila teža telesa merilo za kako zadoščanje ali tudi odkupnino. Baje se je v davnih časih moral kak morilec lastnega očeta odkupiti s takšno težo zlata, kolikor je sam tehtal, in s toliko srebra, kolikor je bila dvojna teža njegovega telesa. Slšno je pri nas, ko se kaj zaobljubimo in žrtvujemo toliko in toliko v ta in ta namen, ali si pritrhamo denar za sveče, za reveže itd.

Huangho, ki je na Kitajskem druga največja reka in je hkrati najbolj zahrbita in skrivnostna v »carstvu sredine«. Noben jez ali nasip ne more ukrotiti besne reke Rumene reke. Če se nasipi porušijo, potem so vsi tisti ljudje v okolici zaprti smrti.

Z nepojmljivo brzino se vali umazanorjavo vodovje skozi gosto naseljene pokrajine severno- in srednje kitajske

Delovanje Mednarodnega Rdečega Križa

Mednarodni odbor Rdečega križa v Ženevi je imel doslej brodovje 14 trgovskih ladij, ki plujejo po morju pod švicarsko zastavo in ki je njih namen, da prevažajo živila in pošiljke vojnim ujetnikom in civilnim internirancem. Zdaj se je to brodovje znatno povečalo.

Število poštnih pošilk, ki jih posreduje Mednarodni Rdeči križ, se veča od leta do leta. Medtem ko je bilo v prvem letu te vojne vsak dan odposlanih po 17 tisoč pisem, je zdaj, v četrtem letu te vojne, vsak dan po 60.000 pisem. Vsega skupaj je Mednarodni odbor doslej razposlal več ko 52 milijonov pisem. Kakšno delo je bilo treba opraviti že samo s to pošto, si lahko mislimo, če vpoštevamo pri tem še vse neštete jezike, ki so v njih napisana pisma! Potrebnih je nekaj sto tolmačev, da morejo razen znanih svetovnih jezikov, razvozlati tudi druge jezike in odgovoriti na različna pisma in vprašanja.

Pri tej korespondenci so važnega pomena tako zvana

civilna poročila

To naredbo so ustanovili že v letih te vojne, da je omogočeno vsaj najnujnejše zasebno dopisovanje med svojci vojskujočih se držav. Pisci pisem morajo v ta namen pisati na posebne obrazce, ki jih imajo na razpolago ustanove Rdečega križa. Na obrazcih ne sme biti več ko 25 besed. Doslej je 60 dežel dovolilo pošiljatev »civilnih poročil«, in nič manj ko 80 milijonov takih kratkih pisem je odšel šlo preko Ženeve.

V smrtih primerih

vojnih ujetnikov v taboriščih ima Rdeči križ nalogo, da obvesti svoje v demovini rajnega in jim pošlje lastnino in listine umrlega hkrati s sporočilom o okoliščinah smrti in o kraju in času pogreba. Ta služba se je zdaj še na poseben način razširila. Centrala Rdečega križa bo svojcem poslala tudi sliko groba rajnega. Fotografija naj bi za poznejše čase pripomogla najti grob, če bi svojci hoteli truplo prepeljati v demovino.

Poseben oddelk ženevske centrale se bavi z deli pisateljev in skladateljev

ki jih pošiljajo iz taborišč vojnih ujetnikov. Izkazalo se je namreč, da tudi večletno ujetništvo ne zamori delovnega du-

FILOZOF S TRNKOM

Kako bi si človek razlagal mir ribičev za zabavo? Mislim, da sem upravičen za to, da lahko ribolov enkrat za vselej razkrinkam, kaj da je: da ni neke vrste šport, ampak da je filozofsko udejstvovanje. Le tisti, kdor je tako kot jaz ogledoval te ribiče toliko časa od spredaj, od zadaj, s strani, od zgoraj in od spodaj; kdor jih je po ure in ure, dasi med zdehanjem, nemurno opazoval, sme kaj takega izreči. Le kdor je videl, kako ti ribiči po mnogih urah najbolj vnetega delovanja malo pones domov in a kakšnim zadovoljnim, vprav blaženim obrazom to storijo, sme izreči tako sodbo o njih.

Po ure dolgo strmeti na eno in isto mesto — po ure dolgo držati trnek — po ure dolgo pri tem kaditi pipo — ne meneče se za hrup okrog sebe in za nadležna zljala — kaj takega ne zmoro indijski fakir, to zmoro samo evropski ribič. Če bi imeli preko tega še kako višjo stopnjo potrpežljivosti, če bi imeli tako rekoč Gaurizankar brezbriznost — to bi mogel doseči samo kak indijski ribič. Sicer pa — ali so v indijski ribič? Premalo sem potoval po

ravnine, pri čemer se ogromni deli dežele potopijo v eno samo jezero, ki se iz njega ne dviga noben grič, nobeno drevo, nobena streha. Mrtva trupla, mrhovina, hišna oprema, drevesa s koreninami, razbiti čolni — to je vse, kar po več tednov dolgo in na stotine kilometrov daleč odnašajo valovi Rumene reke. Krog 100 milijonov ljudi pa živi na poredju Huanghoja.

Usoda teh 100 milijonov ljudi je povsem odvisna od divjanja Rumene reke. Ko so se pred 10 leti podrli nasipi Rumene reke, je pri Henkavu nastalo jezero, ki je tako veliko kot polovica Nemčije.

ha, da ga — nasprotno — še pospešuje. Neštevilni so rokopisi pesmi, romanov, dnevnikov ali skladb, ki jih prejema ženevski Rdeči križ s prošnjo, naj posreduje objavo rokopisov. V taboriščih so nastala tudi številna znanstvena dela. Tudi ta dela so dokaz za duševno življenje, ki se razvija v taboriščih in lajša čas ujetništva.

Centrala poroča tudi o gradnji taborišč vojnih ujetnikov in sicer na podlagi poročil odposlancev različnih dežel. Taborišča za vojne ujetnike in civilne internirance niso vsa enako urejena. Njih zunanost, njih ureditev in njihovi predpisi zavisijo svedu od števila ujetnikov in internirancev, a tudi od podnebja in krajevnih razmer. Splošno dajejo skupaj ujetnike in internirance istih dežel, kar omogoča tudi red v taboriščih.

Nekateri živijo v posebnih hotelih ali hišah in so seveda zastraženi. Drugi imajo priliko za športno udejstvovanje in obdelovanje zemlje. Kdaj pa kdaj smejo iti tudi na kak izlet ali v kino. Otroci pa so deležni šolskega pouka, zlasti jezikovnega. Vprav na tem področju se je obneslo posredovanje od poslancev Mednarodnega Rdečega križa iz Ženeve.

V domovini Kacikov Podoba španske vasi

Po širnih španskih ravninah gradijo vasi iz ilovice. V hribovskih severnih pokrajinah pa so iz kamena in lesa. Na pobočju pogorja Guadarramaga so celo najborejše koče sezidane iz prav takih težkih granitnih skal, kakršne so uporabljali za palačo Escorial. Ti vaščani živijo malo bolje kot poljedelski delavci drugih vasi, ki so sredi velikanskih posestev, a nimajo nič svoje lastne zemlje. A za špansko pojmovanje je taka vas bogata, a pri tem ne mislijo na socialni položaj vseh vaščanov, ampak imajo v mislih obično kot celoto z dragocenim gozdom in z nekaj kmeti, ki je večidel vsega gospodarskega sveta njih last.

Vsa občina vsebuje 1700 hektarjev. Od teh je 700 hektarjev pinjnih gozdov, ki pa niso tako gosti kot so naše smrekove gošče. Enako velika ploskev obsega kamnitne, z grmičjem porasle starine, kjer se pasejo ovce in koze. Le 300 hektarjev sveta je uporabljena za njive in pašnike, ki so

Pisana šara od vsepovsod

Najdaljša novela na svetu

Japonski pisatelj Kjoite-Bakin, ki je nekakšen japonski Dickens, je napisal »novelo«, ki obsega 106 zvezkov in je izšla v časih leta 1938.

Najmanjše in največje žuželke

Najmanjše, do zdaj znane žuželke, so neke ose, ki merijo 0,2 milimetra, pa imajo vse organe povsem razvite. A med žuželkami je tudi polno orjakov. Tak orjak je neki nočni metulj, čigar premer perutnic meri 30 centimetrov in ki živi v tropskih pokrajinah.

Miniature ure

V 16. stoletju so narejali prav majcene ure. Tako je imel cesar Karel V. urico, ki jo je imel nataknjeno na prstancu, pa je ta urica tudi bila ure. Pa pravijo, da je imel ta cesar še manjšo urico in sicer v uhlju namesto uhana...

Z letala na osla

Neki nemški narednik, pilot v neki lovski četi, ki je bila na Siciliji, je v borbi s sovražnimi letali uničil vsega skupaj, kar je bil pilot, 47 letal. V poslednji borbi na Siciliji je bilo njegovo letalo težko zadeto, tako da se je moral iz višine 150 metrov rešiti s padalom. Narednik je padel na področje tako zvane »zemlje od nikoga« in si je zlomil nogo. Vendar ni obupal in se je z zlomljeno nogo plazil še kakih 6 km dalje, dokler ni po srečnem naključju zagledal osla brez gospodarja. Narednik se je s težavo spravil nanj in odjahal k svojim tovarišem.

Najbolj požrešna žival na svetu

O krastači pravijo, da more tudi zazidane v zid živeti več let in pravijo tudi, da je najbolj požrešna žival na svetu. Njene čeljusti delujejo pri grizenju etako brzino, da tej brzini ne moremo slediti z očmi. S pomočjo fotografskih po-

snтков je dognano, da krastača 4000 krat premakne čeljusti, ko v eni minuti zgrize glisto. To se pravi, da v sekundi 66 krat zgaše čeljustmi.

Najbolj vztrajen jahač

Najvztrajnejši jezdec vseh časov je bil brez dvoma Karel Veliki (742—814), ki je v dobi 46 let prejahal 80.000 km poti, torej dvakrat toliko, kot je obseg naše zemlje.

Španska ribiška mornarica

Španska vlada skuša z vsemi sredstvi povečati svojo ribiško mornarico, ki je največje važnosti za preskrbo dežele z ribami v času te vojne. Leta 1942 je imela Španija 323 ribiških ladij s skupno 5700 tonami, a v začetku leta 1943 je bilo naročenih še nadaljnih 27.000 ton brodovja. Leta 1942 je prodala španska ribiška mornarica 450.000 ton rib v vrednosti 900 milijonov pezeta.

Uš posebne vrste

je tista, ki znese 150 neoplojenih jajčec, ker nima samca iz teh jajčec se izležejo krilate uši, pa izključno le same samice, ki od njih spet vsake znese 20 neoplojenih jajčec. Tretje in četrto pokolenje teh uši sestoji spet iz samih žensk, dokler se ne izleže peti rod, ki sestoji iz moških in žensk. Samice te pete in zadnje generacije znesejo po eno jajčece, ki je oplojeno in ki se izleže iz njega ena uš, ki postane matica nove petorice rodov. Zdaj se začne razmnoževanje iznova. Vsa petorica pokolenja uši znese jajčeca v dobi dveh let.

Največja razlika v temperaturi

Največja razlika v temperaturi je bila opazovana v Verhojanskem v severni Sibiriji. Tam meri ta razlika 101,3 stopinje po Celziju. Najvišja temperatura v letu je povprečno 31,5 stopinje, najnižja pa 69,8 stopinje.

Zob kot pečatnik

V srednjem veku so si mnogi velikaši dali izravnati svoj podočnik, ki so ga dali nato okovati z zlatom ali s srebrom in so ga uporabljali kot pečatnik. Tako je na mnogih starih francoskih listinah opomba: »Zapečateno z zobom podočnika samega kralja«.

Uspešno zdravljenje najhujše človeške bolezni — raka

Rdeči križ v Bergenu je lani podaril bolnišnici Haugeland napravo visoke napečnosti za pobijanje raka. Ta aparat je največji, kar jih je bilo doslej izdelanih v ta namen. Nedavno je izšlo sporočilo o uspehih, ki so bili doseženi s tem aparatom in ki so v popolno zadovoljstvo zdravnikov in bolnikov, ki so iz vsega sveta prišli tjakaj na zdravljenje. Od začetka l. 1942 je bilo več ko 10.000 obsevanj in sicer je bil sleherni bolnik obsevan po 22-krat. Jakost posameznega obsevanja je bila prilično visoka — 8000 K in več. Ozdravljen je bil rak v grlu, žleznah, črevesju, v žlezah, mandeljnih, v maternici itd. Niti v enem primeru bolezni ni bilo obsevanje brez uspeha. Seveda je potekalo zdravljenje tem bolj učinkovito, čim manj je bil rak že razširjen po telesu.

Medicina in srčne bolezni

Dunajska akademija za zdravilstvo bo od 16. do 18. septembra 1943 priredila na Biedu svoje 73. zborovanje. Na tem zborovanju bodo obravnavali srčne bolezni.

ČRKOVNICA

a - a - a - a - b - d - e - e - e - e - e - h - h - l - j - l - l - n - n - n - o - o - o - p - a - u - u - v - v - v.

Lj
Ij
Ij
Ij
Ij
Ij

Iz 30 črk poleg danih dveh sestavi 6 besed, ki pomenijo (v družabnem vrstnem redu naslednje): Naslovna oseba Tavčarjeve povesti; šahovski mojster; pokrajina v Ukrajini; prelaz v Karavankah; oseba v Prešernovem Krstu; oseba Cankarjeve povesti.

Rešitev z dne 24. avgusta:

Levstik, Plečnik, Velenje, Spoleto, linolej, Adakale.

Koledar za slepce

Neka Nemka je iznašla stenski koledar za slepce. Ta koledar vsebuje na slehernem lističu za trganje čas sončnega vzhoda in zahoda, dalje zapiske o rojstvu in smrti znamenitih ljudi, posebne dogodke v časih miru in vojne in druge zanimivosti.

IX

»Borja, pazi, da ne padeš!«
Svarilnih besed ni spregovoril inštruktor Janko Petrušič drugošolcu Borji Kovaču, marveč mladi profesor prijatelju tretješolcu; in nista sedela za mizo v sobi trinadstropne ljubljanske hiše, marveč sta se zibala vsak na svojem vrhu polne črešnje cepike nad Otaviciami; in opomin se ni nanašal na padeč v šoli, ampak na padeč z rsokega drevesa — torej na padeč, ki bi bil lahko mnogo usodnejši za Borjevo življenje nego za stanek v drugem razredu gimnazije.

»Ne bom padel, saj se dobro držim. Tako se veje oklepam z nogami kakor opica.«

»Lepa reč!« se je zasmel Janko. »Če nečeš, da zraste v tebi črešnja, morava takoj k zdravniku, Borja!«

»Saj ni res! Koliko črešenj sem že doma pojedel s koščicami, pa ni bilo nič hudega.«

Na drobniči onstran trtja je vresčala jata skorcev in se gostila s sladkim črnim sadom. V gošči za košenico se je enolično oglašal kobilar. Od nizkih meglenih hribovskih hribov do Svetega Franciška se je bočilo jasno nebo brez najmanjšega oblaka.

»Zdaj sem pa sit,« se je oglašil Borja.

»Ali si se že odpasal?«
»Kdaj že,« se je zasmel mali Ljubljancu, »a zdaj res ne gre več.«
Vračala sta se navzdol po brežini, kjer se je pozibavala visoka in gosta trava in kjer so se nad pisanim travniškim cvetjem spreletavali metulji in čmrliji, kjer so nabirale okusnega medu marjvice čebele iz bližnjih in daljnih čebelnjakov.

MOLITEV NA GORI

16

Vinko Beličič

Novela

Ponižanje in osramočenje sta nedavno »splahnela iz njegovega srca, zdaj sta bila v njem poleg občutja velike utrujenosti le še ponos in pogum. Zato se je odločil, da čimprej obišče Mihelakove in pol v dobri volji pol zares zasnuje Mojco. Ko pa je pozvonil pri vratih, je vendar čutil neko tesnobo, ki ga je spominjala storjene krivde.

»Vi ste, gospod Petrušič?« se je zavzela gospa. »Dolgo vas ni bilo nič k nam.

»Res, milostiva, pa saj razumete, kako je človeku pred zadnjim izpitom. Bom že zdaj vse popravil, vse zamujeno dohitel!«

Ni bila videti tako dobre volje in tudi on je postal mirnejši. Stopil je po preprogi do Mojčine sobe.

Mojca je stala ob oknu, ki se je vanj upiral potok sonca, in okrenila blede obraz.

»Mojca, prišel sem..., z veselo novico... Včeraj sem bil študent... danes sem profesor... in zdaj te —«

»Čestitam.«

Osupnil je ob hladni besedici, ob narejenem poklonu. Utrujen sem, vse

napačno presojam, se je pomiril, nato pa govoril dalje:

»Mojca, z mislijo na najino skupno življenje sem dosegel odliko. Moj trud je bil nagradjen in zdaj se čutim, kot bi imel peroti —«

Ni mogel dalje, zakaj Mojca je raztreseno gledala skozi okno, kakor da bi ji nadležen tuje govoril o nevažnih rečeh. Še enkrat je zbral vse sile, stopil je k njej in jo prijel za roko:

»Mojca, kar je bilo med nama, hočem popraviti in urediti. Lahko se takoj poročiva, ako ti je prav. Če nečeš, stopim prej v službo, čakati mi ne bo treba.«

Hladno ga je gledala in ni nič odgovorila. Janku se je zdelo, da se je bil dovolj ponižal. V njem se je budila kljubovalnost, vendar ni prišla do izraza, ker je bil zaradi študijskega napora in uspeha ves iz sebe in mu je bilo tudi Mojčino čudno vedenje le ko sen, ki bo prešel s telesno in duševno utrujenostjo.

Medtem pa so Kovačevci pripravljali častno poslovilno večerjo. Gospa in Majda sta urejali obednico. Borja je z vrta prinesel naročaj cvetja, nato je šel po vino in cigarete, gospod

svetnik sam pa je zamišljeno, skoraj otožno hodil sem in tja.

Janko je sedel za mizo z ljudmi, ki mu jih je štiriletno skupno življenje približalo kot svoje, drage srce in nepozabne. Nageljni in narcise so širili svoje vonjave, oplemenitene z dišavami krasnih vrtnic.

Gospod svetnik je vstal, pozvonil s kozarcem, kot bi bila okoli mize stoglava družba, in spregovoril:

»Gospod profesor Janko, čestitam vam, da vas morem tako imenovati. Moja družina se danes veseli z vami in se zahvaljuje za vse, kar ste ji v štirih letih dali s svojo nadarjenostjo in z znanjem, z dobrim srcem in lepim zgledom. Prepričan sem, da vas v življenju kot človeka in kot profesorja čaka sreča. Vselej mi boste dragi, vedno dobrodošli pri nas. Živite!«

Zavzele so kupice in se povesele pred usti.

Janka so ganile svetnikove besede in vino mu je še bolj raznežilo misli. Že se je hotel zahvaliti, kar se je oglašila violina: Majda je igrala Gounodovo Ave Marijo. Mladi profesor se je smehljaj. Ko pa je končala, je videl, da se ji oči prečudno bleščijo. Spet solze? je pomislil za trenutek, nato pa ji hvaležno pokimal in vstal, da tudi sam spregovori nekaj besed od srca.

Milostiva gospa svetnikova in gospod svetnik, draga Majda in Borja,